

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ОДЕСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет ЦЗФН
Кафедра фінансів
Освітній ступень магістр
Спеціальність 6.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри
Д.е.н., професорка Волохова І.С.

« ____ » _____ 2020р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 6.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного/наукового спрямування
«Державні та муніципальні фінанси»
(назва освітньої програми)

на тему: «Державний зовнішній борг України: оптимізація
формування та управління»
(назва теми)

Виконавець:

Студентка ЦЗФН

Горіна Наталія Вікторівна _____
(прізвище, ім'я по батькові) (підпис)

Науковий керівник

К.е.н., доцент

(науковий ступень, вчене звання)

Шикіна Наталія Анатоліївна _____
(прізвище, ім'я по батькові) (підпис)

Одеса – 2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ	7
1.1. Державний борг: сутність, наукова інтерпретація ,класифікація та історія виникнення	7
1.2. Нормативно-правове забезпечення зовнішнього державного боргу	16
1.3. Фактори впливу на державний борг України	20
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНІМ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ В УКРАЇНІ	28
2.1. Динаміка показників державного боргу	28
2.2. Аналіз зовнішнього державного боргу України	36
2.3. Методи оцінки та управління зовнішнім державним боргом	50
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНІМ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ В УКРАЇНІ	59
3.1. Міжнародний досвід щодо управління зовнішнім державним боргом держави	59
3.2. Стратегія підвищення ефективності управління державним зовнішнім боргом	67
3.3. Аналіз зовнішнього державного боргу України за допомогою економіко-математичної моделі	74
Висновки	77
Список використаних джерел	80

Вступ

Актуальність теми . Проблема державного боргу та пов'язаних з ним наслідків є постійно актуальним питанням для України. Значний обсяг державного боргу який сформувався за період незалежності негативно впливає на економічну ситуацію в країні, а обслуговування боргових зобов'язань створює навантаження на державний бюджет. Вирішення проблеми залежності держави від запозичень а також пошук альтернативних шляхів залучення коштів являється першочерговим завданням боргової політики України.

Питання управління та обслуговування державного боргу є дуже важливим в умовах економічних проблем, які склалися за останні десять років в Україні.

Вирішення низки проблем управління і обслуговування державного боргу є ключовим фактором економічної стабільності в Україні. Від вирішення цих питань залежить бюджетна дієздатність країни, стабільність національної валюти, рівень кредитоспроможності країни для підтримки міжнародними фінансовими організаціями. Необхідність вирішення цих питань потребує пошуку напрямків вдосконалення механізмів управління та обслуговування державного боргу в Україні.

Проблемам державного боргу присвячені праці таких вітчизняних науковців як: Барановського О.І., Вознюка Г.Л., Загороднього А.Г., Словженка Т.С. Роботи цих вчених стосуються поглибленого дослідження державного боргу і пов'язаних з ним наслідків. Серед західних економістів важливий внесок в дослідження цієї теми зробили: Р.Барро, У. Беверідж, Дж.Б'юкенен, Дж. Кейнс, А. Лернер, Р.Масгрейв, К.Рейнхарт, А.Сміт, М. Фрідман та інші.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є наукове обґрунтування економічної природи державного боргу; виявлення тенденцій та особливостей формування зовнішнього державного боргу в Україні; аналіз зовнішнього державного боргу та пов'язаних з ним наслідків.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачається вирішити ряд задач, головними з яких є:

- обґрунтування економічної сутності державного боргу, як складової державних фінансів;
- дослідження теоретично-правові аспекти державного боргу;
- виявлення основних факторів впливаючих на формування державного боргу;
- оцінка розміру та динаміки зовнішньої заборгованості в Україні;
- проаналізувати і охарактеризувати особливості зовнішнього та гарантованого державою боргу в Україні;
- надання практичних рекомендацій щодо оптимізації управління зовнішнім державним боргом в Україні.

Об'єктом дипломної роботи є процес формування зовнішнього державного боргу.

Предметом дослідження є механізм управління та обслуговування зовнішнього державного боргу, розробка напрямків удосконалення системи управління державним боргом України.

Методи дослідження. У ході дослідження було використано загальнонаукові і спеціальні методи дослідження: аналізу і синтезу - при визначенні основних понять, функцій, складових державного боргу, а також при з'ясуванні боргового стану України і зарубіжних країн; опису, історичного та логічного - для аналізу загального боргового стану в Україні, розкриття проблем, пов'язаних із державною заборгованістю і розробки основних стратегічних перспектив для покращення ситуації в даній сфері; економіко-математичний - для визначення взаємовідносин між основними статистичними показниками, що характеризують загальний борговий стан, видатки, необхідні на обслуговування державного боргу, а також виявлення взаємозв'язків між даними показниками і загальним економічним становищем держави. Для наочності аналітичного матеріалу в роботі було

використано табличний і графічний методи. Розрахунки здійснювалися з використанням табличного процесора Microsoft Excel. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, що визначають механізм управління державним боргом, офіційні статистичні матеріали Державного комітету статистики України, звітні дані Міністерства фінансів України, Рахункової палати України та Національного банку України, джерела міжнародних фінансових організацій, економічні звіти науково-дослідних центрів, статистичні щорічники. Широко використані праці українських та іноземних авторів, матеріали науково-практичних конференцій, семінарів, рекомендації міжнародних експертів щодо здійснення боргової політики в Україні, довідкова, періодична література та інші публікації. Наукова новизна одержаних результатів полягає у дослідженні впливу державного боргу на економічний і соціальний розвиток держави, виявленні основних тенденції його формування та пропозиціях щодо нових методів управління державним боргом, які дозволять підвищити ефективність мобілізації і управління фінансовими ресурсами держави.

У роботі отримано нові наукові результати, які в сукупності вирішують важливе наукове завдання - виявлення напрямів впливу державного боргу України на фінансову систему держави в контексті вдосконалення його механізму управління та обслуговування. Практичне значення дослідження полягає у розробленні рекомендацій щодо підвищення ефективності та вдосконалення системи управління зовнішнім державним боргом у сучасних умовах на Україні. Отримані теоретичні положення, а також нові методичні підходи дослідження можна використати у процесі викладання економічних дисциплін у вищих закладах освіти, для підготовки навчальних та методичних посібників, спецкурсів з економічної теорії, державних фінансів тощо. Положення щодо вдосконалення системи управління державним боргом доцільно враховувати при формуванні та реалізації економічної політики, вдосконаленні нормативно-правового та інституційного забезпечення механізму управління державним боргом України.

Структура і обсяг роботи. Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаної літератури (119 найменувань), містить рисунки

і таблиці. Основний текст дипломної роботи викладено на 80 сторінках комп'ютерного тексту.

ВИСНОВКИ

Взагалі, зважаючи на вищенаведені абсолютні та відносні показники зовнішньої заборгованості України, є підстави говорити про тенденції: – постійного зростання зовнішнього державного боргу в Україні, – зростаючого навантаження на вітчизняну економіку від погашення та обслуговування державних боргів.

Що стосується нарощення зовнішнього державного боргу, слід відмітити, що не можна ігнорувати проблеми нарощення українського державного зовнішнього боргу, оскільки в очах міжнародних інвесторів Україна залишається дуже проблемною країною. Це знаходить своє відображення у низьких кредитних рейтингах, що надаються Україні та українським державним борговим цінним паперам провідними світовими рейтинговими агентствами.

Значно низький авторитет українських державних паперів та України як держави в цілому пояснюється не лише дефіцитним управлінням державних фінансів, а й несприятливим політичним та регуляторним кліматом, що не спонукає іноземних інвесторів інвестувати в українські цінні папери. Низький кредитний рейтинг країни негативно впливає не лише на попит на світових фінансових ринках на емітовані Україною боргові цінні папери, а й на обсяг реальних іноземних інвестицій в українську економіку, оскільки кредитний рейтинг є індикатором ризикованості будь-яких інвестицій у конкретну країну. У зв'язку з цим подальше нарощування зовнішнього державного боргу може суттєво сповільнити темпи зростання економіки України.

Друга тенденція «зростаюче навантаження на вітчизняну економіку від погашення та обслуговування державних боргів» є внутрішнім негативним сигналом економічного розвитку і на сучасному етапі, і в перспективі. Це свідчить про потребу припинення подальшого нарощення державних боргів та про пошук інших шляхів залучення фінансових ресурсів в економіку України, а також про необхідність переформатування фінансової політики держави в напрямі оптимізації державних фінансових витрат. А при незмінній політиці збільшення

державних запозичень будемо спостерігати вплив державного боргу на економіку в довгостроковому періоді у вигляді скорочення заощаджень, внутрішніх та зовнішніх інвестицій, національного доходу, рівня реальної заробітної плати тощо.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що: перед державою повинно постійно стояти питання оптимізації управління державним зовнішнім боргом, та серед них пріоритетним мають бути :

- Створення інструментів контролю за витрачанням запозичених коштів, в частості щорічний аудит Розрахункової палати;
- Рефінансування валютних виплат за внутрішніми інструментами, таке як підвищення доходності за ОВДП до 16-17%
- Розроблення програми реструктуризації зовнішніх боргів-удосконалення графіку виплат;

Серед внутрішніх резервів можливо :

- Забезпечення умов для конкурентної та прозračної приватизації державних підприємств
- Спрощення податкової системи для середнього та малого бізнесу, що дозволить «детенизувати» значний відсоток економіки і як наслідок збільшити доходну частину бюджету.

Провести роботу по удосконаленню індикаторів боргової безпеки, які слід значно розширити і доповнити переліком умов, які не можуть бути затронуті у супроводжувальних документах по кредитним договорам, як було підписано у документі «Листа про наміри» від 05.12.2018р.[123] Цитую: «уряд повинен утримуватися від напрямків соціальної та податкової політики, яка не відповідає цілям програми, а саме: утримуватися від надання нових податкових пільг, від зменшення податку на прибуток, разом з фахівцями МВФ працювати над податковою системою для досягнення боргової стійкості».

Динамічне зростання обсягів державного зовнішнього боргу України на фоні дефіцитного державного бюджету, скорочення надходжень від експорту та,

недостатній рівень золотовалютних резервів не просто викликає занепокоєння, а вимагає негайних структурних змін в економіці, подолання корупції, скорочення видатків бюджету та створення ефективної системи управління та моніторингу державного боргу і валового зовнішнього боргу України.

Таким чином, проведені дослідження свідчать про складність управління державним зовнішнім боргом і постійну необхідність забезпечення його ефективності. Цей процес вимагає врахування великої кількості факторів впливу, контролю та постійного моніторингу структури та динаміки зовнішнього державного боргу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичні інструменти системи економічної безпеки суб'єктів господарювання: монографія Філіппова / С.В., Нізяєва С.А. / Донецьк, 2012. - Вид-во «Ноулідж»(донецьке відділення).
2. Базилевич В. Д. Макроекономіка: підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик – К. : Знання, 2007. – 703 с.
3. Банченко В.А. Использование мирового опыта регулирования государственного долга [Ел. ресурс] / В.А. Банченко // Менеджмент и маркетинг - Государственное управление. - Донецк, 2013. - Режим доступа: <https://www.sworld.com.ua/konfer30/154.pdf>.
4. Богдан Т. П. Зовнішнє боргове навантаження та виклики для валютнофінансової політики України [Ел. ресурс] / Т. П. Богдан // Економіка України. - 2016. - № 7. - С. 21-32. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2016_7_3.
5. Боргова політика України: щодо зростання ризику дефолту [Електронний ресурс] / Л.П. Лондар // К.: НІСД, 2018. – 20 с. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Londar_borgova-a694f.pdf
6. Боргова стійкість як стратегічний напрям підвищення рівня фінансової безпеки [Електронний ресурс] / О.С. Власюк, Л.Г. Шемаєва, Л.П. Лондар // К.: НІСД, 2016. – 50 с. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/borg-1fd6c.pdf>
7. Боринець С. Я. Моделі організаційного забезпечення управління державним боргом: світовий досвід та перспективи для України /С. Я. Боринець, Л. В. Могилко // Банківська справа. – 2012. – № 4. – С. 43-50. 32
8. Борисюк О. Шляхи оптимізації державного боргу в сучасних умовах [Ел. ресурс] / О. Борисюк // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. - 2015. - № 1. - С. 39-43 . - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echcenu_2015_1_10.

9. Босенко О. С. Управління державними борговими зобов'язаннями в зарубіжних країнах [Ел. ресурс] / О. С. Босенко // Наукові праці НДФІ. - 2016. - Вип. 2. - С. 26-38. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfi_2016_2_3
10. Бюджетна система : [навч. посіб.] [Ел. ресурс] / [Н.І. Климаш, К.В. Багацька, Н.І. Дем'яненко та ін.] ; за заг. ред. Т.А. Говорушко. – Львів: Магнолія-2006, - 2014. – Режим доступу : <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/20991/1/buget%20system.pdf>.
11. Бюджетний кодекс України: закон України від 08.07.2010 № 2456-17, редакція від 01.01.18 [із змінами та доповненнями] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572 [Ел. ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
12. Варналій З.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: Монографія / З.С. Варналій, Д.Д. Буркальцева, С.О. Саєнко. – К.: Знання України, 2011. 299 с.
13. Варналій З.С. Державне бюджетування в системі забезпечення фінансової безпеки України / З.С. Варналій // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – № 4. – Т. 2. – С. 43-47. (Index Copernicus, Google Scholar, РИНЦ)
14. Василик О. Теорія фінансів: Підручник. / О. Василик – К.: НІОС, 2003. – 416 с., - с. 307.
15. Вахненко Т. П. Зовнішні боргові зобов'язання у системі світових фінансовоекономічних відносин: [монографія] / Т. П. Вахненко. – К.: Фенікс, 2006. – 536 с, с. 108-33
16. Вахненко Т. П. Теоретичні засади формування зовнішнього національного боргу / Т. П. Вахненко // Вісник Національного Банку України. – 2006. – № 9. – С. 16–25.

- 17.Вахненко Т.П. Формування, економічна роль і регулювання зовнішнього боргу: Автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.00.08 / Т.П. Вахненко ; Держ. установа "Ін-т економіки та прогнозування НАН України". — К., 2007. — 35 с.
- 18.Величезний борговий тягар структур Ахметова лягає на плечі держави, - експерт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://volianarodu.org.ua/uk/Ekonomika-i-biznes/Velycheznyy-borgovyy-tyagarstruktur-Achmetova-lyagaye-na-plechi-derzhavy-ekspert>
- 19.Вінницька О.А. Сучасні тенденції зовнішньої заборгованості України [Електронний ресурс] / О. А. Вінницька // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. - 2015. - № 1. - С. 27-33. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa_2015_1%2814%29_6
- 20.Волошанюк Н. В., Мавдрик О. О. Державний борг України та його погашення [Електронний ресурс]:/ Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. - № 18. - Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_18/1/14.pdf
- 21.Галайко Н.В. Сутність і значення боргової безпеки в системі економічної безпеки держави [Електронний ресурс] / Н.В. Галайко // Науковий вісник Львівського університету внутрішніх справ. Серія «Економічна». - 2017. - №2. - С. 24 -33 , с. 17. – Режим доступу: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvse/02_2017/05.pdf
- 22.Галушка З. І. Соціальна ефективність боргової політики держави [Електронний ресурс] / З.І Галушка // Макроекономіка. – Економіка і право. – 2014. - №24 (с.92-97). - Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/7367/1/Galushka.pdf>
- 23.Гессен А.Є., Проценко К.В., Самойленко Н.А., Шульга М.О. Наслідки та особливості формування зовнішнього боргу України [Електронний ресурс]: 34 / «Молодий вчений». – 2016. - №12(39). - Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12/170.pdf>

- 24.Доброскок С. С. Удосконалення системи управління державним боргом і посилення стійкості державних фінансів [Електронний ресурс]: / Вісник ЖДТУ. - 2017. - № 2 (80). - Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7005/1/77.pdf>.
- 25.Дудченко, В. Ю. Зарубіжна практика регулювання державного боргу / В. Ю. Дудченко // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Економічна серія. – 2007. – № 786. – С. 109-113.
- 26.Економічна безпека: Навчальний посібник. За ред. Варналія З.С. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
- 27.Економічна безпека: держава, регіон, підприємство : монографія; в 3-х т. / за заг. ред. В. О. Онищенко та Г. В. Козаченко. Полтава: ПолтНТУ. Т. 1. 2016. 280 с.; Т. 2. 2018. 360 с.; Т. 3. 2019. 348 с.
- 28.Єрмейчук Р.А. Формування і структура державного боргу України та особливості управління ним / Р. А. Єрмейчук // Економіка і управління. - 2014. – №3. – С. 110 – 114
- 29.Заборгованість підприємств-боржників перед НАК «Нафтогаз України» за використаний природний газ збільшилась на 2 071 млн грн (7,6%) та складає 29,3 млрд грн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/7028A3A17308CDDBC22581D900414BC9?>
- 30.Зражевська Н.В. Зовнішній державний борг у фінансовій системі України: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01/ Наталія Вікторівна Зражевська / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2006. - 20 с.
- 31.Іващук О. О. Оцінка впливу зовнішньої заборгованості на соціально-економічний розвиток України [Електронний ресурс]: / Ольга Олегівна Іващук, Андрій Михайлович Пінь // Український журнал прикладної економіки. – 2017. – Том 2. - № 4. – С.61-71. - Режим доступу: <https://www.ujae.org.ua/index.php/UJAE/article/view/14935>

- 32.Індекс корупції CPI-2017 [Ел. ресурс] // Transparency International/ - Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2017>
- 33.Казначейство Великобританії [Електроний ресурс] www.hm-treasury.gov.uk.
34. Козак Ю.Г., Лук'яненко Д.Г. Міжнародна економіка : посібник / Ю.Г. Козак, Д.Г. Лук'яненко. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 158с.
- 35.Козюк В. В. Проблема державного боргу в перехідній економіці України / В. В. Козюк // Фінанси України – 2009. – №5. – С. 85-90., с. 88.
- 36.Короленко С.М Аналіз сутності та стану державного боргу // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2016. - № 14. – С. 131-137.
- 37.Королюк Т. О. Структурні ризики державного боргу та політика запобігання дефолту в Україні [Ел. ресурс] / Т. О. Королюк // Академічний огляд. - 2016. - № 2. - С. 30-36. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao_2016_2_5.
- 38.Кравчук О.В.: Історія формування боргової залежності України [Електронний ресурс] / О. Кравчук // Центр соціальних і трудових досліджень. - 2015. – Режим доступу: <https://commons.com.ua/ru/formuvannya-zalezhnosti/>
- 39.Кредит Януковича: Україна заплатила РФ мільйон фунтів судових витрат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.epravda.com.ua/news/2017/09/21/629326/?fb_comment_id=fbc_1234241510014165_1234299420008374_1234299420008374
- 40.Кредитні рейтинги державних цінних паперів – 2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу:<https://www.minfin.gov.ua/news/view/kredytни-reitynhyderzhavnykhtsinnykh-paperyv--?category=borg>
- 41.Кредитні рейтинги державних цінних паперів [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/kredytnyi-reitynhyderzhanykhtsinnykhpaperyv?category=borg&subcategory=derzhavnij-borg>

- 42.Линник О. О. Формування зовнішнього державного боргу України у 2010- 2014 рр.: причини та наслідки [Ел. ресурс] / О. О. Линник // Регіональна економіка. - 2015. - № 1. - С. 104-114. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2015_1_14_36
- 43.Линник О.О. Довгострокові ефекти державного боргу в нестабільному економічному середовищі // Економіка України в умовах сучасних геополітичних трансформацій: матеріали всеукраїнської науковопрактичної конференції молодих вчених (Львів, 21-22 травня 2015 року) / Львів: ЛКА, 2015. – С. 143-145.
- 44.Линник О.О. Запозичення державного сектора в структурі зовнішнього боргу // Логістика (Вісник Національного університету «Львівська політехніка»). – 2014. - № 811. – С. 202-208.
- 45.Линник О.О. Інфляційні ефекти зовнішнього державного боргу України // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна візія та виклики глобалізації: тези доп. XII Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (Тернопіль, 26-27 березня 2015 року) / Тернопіль: Астон, 2015. – С. 39-40.
46. Лист про наміри №23751/0/2-18 від 05 грудня 2018р. [Електроний ресурс] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v3751500-18#Text>
- 47.Лубкей Н.П. Зарубіжний досвід ефективного управління зовнішнім державним боргом [Ел. ресурс] / Н. П. Лубкей, Н. В. Попко // Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи України : збірн. наук. праць. – У 2-х част. – Ч. 2. – Тернопіль : Вектор, 2014. – С. 116-121. - Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/14572>
- 48.Лубкей Н.П. Суверенна боргова криза: передумови виникнення, наслідки та шляхи виходу / Н. Лубкей, М. Карапетян / / Глобальні та національні проблеми економіки/ Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. - 2015. - № 8. - С. 1032 -1037. - с. 1033

- 49.Лютий І.О. Державний кредит та боргова політика України. 2-ге видання [монографія]/ [Лютий І.О., Зражевська Н.В., Рожко О.Д.]; за ред. І.О. Лютого – К.: ЦУЛ, 2008. – 360 с.
- 50.Макконнелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика: пер. с 13-го англ. изд. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 974 с., с. 399. 37
- 51.Мамонова Г. В. Філончук Л. Я. Моделювання загроз боргової кризи в Україні / Г. В. Мамонова, Л. Я. Філончук // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2016. Т. 21. Вип. 5(47). – с. 73-78
- 52.МВФ просить уточнити: у Кабміна є перші розрахунки фінансових втрат від блокади ОРДЛО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://daily.rbc.ua/ukr/show/kabmina-pervye-raschety-finansovyh-poter1489960462>
- 53.Можливості адаптації міжнародного досвіду управління державним боргом в Україні [Електронний ресурс] / Л.П. Лондар // К.: НІСД, 2017. – 30 с. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/upravl_borge3b9d.pdf
- 54.Молчанова А. Ю. Державний борг України: механізм управління та обслуговування / А. Ю. Молчанова // Актуальні проблеми економіки та управління в умовах системної кризи. – Львів: МАУП, 2016. – С. 40–42.
- 55.Напрями вдосконалення державного регулювання економічної безпеки України / Полозова Т.В, Майстро Р.Г – 2019 // Класичний приватний університет
- 56.Олексійчук С.В. Проблемні аспекти управління державним боргом та шляхи їх подолання [Ел. ресурс] / С.В. Олексійчук. // Ефективна економіка. – 2017. - №8. - Режим доступу: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvnaekonomika&s=ua&z=5734>
- 57.Онищенко С. В., Репало А.Ю. Боргова залежність України – загроза бюджетній безпеці [Електронний ресурс]: / Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. - Режим доступу: <http://77.121.11.9/bitstream/PolNTU/1627/1/%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0>

B3%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF
%D0%B5%D0%BA%D0%B0.pdf

58.Отенко І.П. Аналіз і оцінка загроз економічній безпеці регіонів методами багатовимірною аналізу // Моделі оцінки та аналізу складних соціально-економічних систем: Монографія / За ред. д.е.н., проф. В.С.Пономаренка, 38 д.е.н., проф. Т.С.Клебанової, д.е.н., проф. М.О. Кизима. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2013. – 664 с. – С. 289–306.

59.Офіційний сайт Державної казначейської служби України. Статистичні дані [Електронний ресурс]. — Режим доступу до сайту: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>

60.Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистичні дані [Електронний ресурс]. — Режим доступу до сайту: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

61.Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Статистичні дані [Електронний ресурс]. — Режим доступу до сайту: <http://www.minfin.gov.ua/>

62.Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

63.Оцінка стану державного боргу та ключові напрями підвищення рівня боргової безпеки України [Електронний ресурс] / Л.П. Лондар // К.: НІСД, 2017. – 13 с. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/derzhavniy_borg-cc2fd.pdf

64.Павловська Є. О. Теоретичні аспекти впливу державного боргу на економічне зростання [Ел. ресурс] / Є. О. Павловська. – Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/52518/6/Pavlovska_Teoretychni_aspekty.pdf.

65.Панченко В.В. Сутність та чинники формування зовнішнього державного боргу / В. В. Панченко // Економічний простір. – 2014. – № 88. – С.5 – 17.

66. Постанова КМУ №127 від 12.02.2020р. [Електроний ресурс]
<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennya-agentstvm120220a-z-upravlinnya-derzhavnim-borgom-ukrayini>

67.Пріндин Х. Управління державним боргом: зарубіжний досвід та українські реалії [Ел. ресурс] - Режим доступу:
<https://naub.oa.edu.ua/2012/upravlinnyaderzhavnym-borhom-zarubizhnyj-dosvid-ta-ukrajinski-realiji/>.

68.Про внесення зміни до статті 4 Закону України "Про особливості здійснення правочинів з державним, гарантованим державою боргом та місцевим боргом» [Закон України від 12.04.2016 № 1081-VIII] [Електронний ресурс] // 39 Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1081-19>

69. Програми МВФ за період 2014 - 2020 рр.: Скільки грошей і на яких умовах отримала Україна [Електроний ресурс]
https://zik.ua/blogs/prohramy_mvf_za_period_2014_2020_rr_skilky_hroshei_i_na_iaky_kh_umovakh_otrymala_ukraina_967820

70.Про запровадження тимчасового зупинення здійснення платежів з погашення та обслуговування державного боргу і гарантованого державою боргу [Розпорядження Кабінету міністрів України від 18 грудня 2015 року № 1312-р] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1312-2015-%D1%80>

71.Про інформацію Кабінету Міністрів України про структуру і динаміку державного боргу України [Постанова Верховної Ради України від 10.11.1998 № 246-XIV] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу:
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/246-14>

72.Про можливе припинення кредитування України - поразка української влади : заява МВФ [Електронний ресурс]. - Режим доступу :

<https://voxukraine.org/uk/zayava-mvf-pro-mozhlyve-prypynennyakredytuvannya-ukrainy-ua/>

73.Про пріоритетні напрями використання іноземних кредитів [Постанова Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1995 р. № 234 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/234-95-%D0%BF>

74.Про схвалення Концепції державної боргової політики на 2001 – 2004 роки [Постанова Кабінету Міністрів України № 1483 від 28.09.2000 р.] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1483-2000-%D0%BF>

75.Проект Закону України «Про державний борг та гарантований державою борг» № 8637 від 07.06.2011. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=8637&skl=7

76.Проект закону України «Про державний борг України»: № 1229 від 20.05.2005 р. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=1229&skl=540

77.Рибалка С. Борги України: потрібне списання [Ел. ресурс] / С. Рибалка // Економічна правда. – 2017. - Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2017/04/4/623454>.

78.Ризики дефолту України стають критичними [Електронний ресурс] / Український інститут майбутнього. – 2017. - Режим доступу:

79.Руда О. Л. Державний борг України на сучасному етапі розвитку [Ел. ресурс] / О. Л. Руда // Економіка та держава. - 2015. - № 3. - С. 64-67. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2015_3_16.

80.Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т. Саати. - пер. с англ. Р. Вачнадзе. - М. : «Радио и связь», 1993, - 278 с. 183-187.

81.Савостьяненко М. Механізми реструктуризації зовнішнього державного боргу: приклади для України / М. Савостьяненко // Наукові праці НДФІ. – 2008. - №3 (44). – С.108 – 118.

82.Сальникова Т.В. Державний борг України: оцінка та напрями підвищення ефективності управління [Ел. ресурс] / Т.В. Сальникова // Економічний вісник університету. – 2017. - № 33/1 С. 385 – 394. - Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2017/1900-1525463536.pdf>.

83.Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство; в 3-х т. / за заг. ред. Г. В. Козаченко. Т. 1. Луганськ : "Елтон-2", 2010. 282 с.; Т. 2. Луганськ : ТОВ "Віртуальна реальність", 2012. 318 с.; Т. 3. Луганськ : "Промдрук", 2014. 337 с.

84.Скрипка О. Система управління зовнішнім державним боргом [Ел. ресурс]: / Скрипка О. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2017. - № 1. - Режим доступу: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2017/01\(90\)/ZT_01_2017_st_09.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2017/01(90)/ZT_01_2017_st_09.pdf)

85.Софієнко А. Міжнародний досвід управління зовнішнім державним боргом: уроки для України [Електронний ресурс]: / Вісник АПСВТ. – 2017. - №4. Режим доступу: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_4_2017-36-46.pdf 41

86.Софієнко А.П. Еволюція поняття «зовнішній державний борг» як індикатора фінансової безпеки / Економіка і регіон ПолтНТУ. – 2016. – № 3 (58). – С. 86 – 94

87.Стан державного боргу України в умовах загострення фінансових ризиків, пов'язаних із гібридною війною [Електронний ресурс] / Л.П. Лондар // К.: НІСД, 2018. – 25 с. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/derzh_borg-d8023.pdf

88.Статистика внешнего долга. Руководство для составителей и пользователей [Washington, D.C.]: Международный валютный фонд,2008.- 332с.. Про утворе

89. Статистика рейтингу країн Євросоюзу за 2019р. по державному боргу [Електронний ресурс]<https://take-profit.org/statistics/government-debt-to-gdp/europe/#continents>

90. Стоян, В. І. Казначейська система [підручник] / В. І. Стоян, О. С. Даневич, М. Й. Мац; за заг. ред. А. І. Крисоватого. – 3-тє вид., змін. і доповн. – К.: ЦУЛ, 2014. – 868 с.
91. Страны, которым простили долг. // The Kiev Times. - 2015. - Режим доступу: <http://thekievtimes.ua/society/445263-strany-kotorym-prostili-dolg.html>
92. Субботович Ю.Л., Фурманець К.Л. Зовнішньоборгова ситуація в умовах глобалізації: сучасний стан та основні тенденції // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка – 2013. – № 154. – С.80- 88.
93. Тверезий розрахунок: Скільки насправді Україна віддасть кредиторам [Електронний ресурс] / М. Репко. – 30 серпня 2015. – Режим доступу : http://ukr.lb.ua/news/2015/08/30/314650_tvereziy_rozrahunok_skilki.html
94. Терещенко В. Л. Проблема управління державним боргом України [Електронний ресурс]: / В. Л. Терещенко // Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського. – 2016. – № 10.
95. Управління державним боргом: Навч. посіб. / За ред. О. О. Прутської. – К.: ЦУЛ, 2010. – 216 с.
96. У 2017 році подвоївся профіцит платіжного балансу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/01/31/633600/>
97. Україна завершила розміщення облігацій зовнішніх державних позик України 2017 року на суму 3 млрд. дол. США [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/ukrainazavershylozvmishchennia-oblihotsii-zovnishnikh-derzhavnykh-pozyk-ukrainy-- roku-na-sumu--mlrd-dol> 42
98. Філончук Л.Я. Основні загрози борговій безпеці держави / Л. Я. Філончук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». - 2014. - № 1 2 /3 . - С. 17 -21 ., с. 17

- 99.Фінанси (державні, корпоративні, міжнародні): Підручник / Онищенко В.О., Бережна А.Ю., Птащенко Л.О., Чичкало-Кондрацька І.Б. – К.: Центр учбової літератури, 2016. - 600 с.
- 100.Фінанси зарубіжних країн: [навчальний посібник] / [Кириленко О. П., Кізіма Т. О., Горин В. П. та ін.]; за ред. О. П. Кириленко. - Тернопіль: Вектор, 2013. - 420 с., с. 112-115.
- 101.Фінанси: Підручник / [І.О. Лютий, С.Я. Боринець, З.С. Варналій, та ін.]; за ред. д.е.н., проф. І.О. Лютого. – Київ : Видавництво Ліра-К., 2017. – 720 с.
- 102.Фінанси: підручник / [С. І. Юрій, В. М. Федосов, Л. М. Алексеєнко, В. Г. Дем'янишин та ін.]; за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К.: Знання, 2008. - 611 с.
- 103.Фінанси: Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2012. – 687 с.
- 104.Фінансовий портал Мінфін [Електронний ресурс] – [Режим доступу]: <https://minfin.com.ua/ua/>
- 105.Фурман І.В. Стан зовнішньої заборгованості України перед міжнародними кредиторами: оцінка та напрями врегулювання / І. В. Фурман // Фінансовий простір. –2013. – № 2 (10). – с. 66 – 74.
- 106.Чеберяко О.В. Вплив державного кредитування на рівень боргової безпеки України// Вісник Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка, 2015.- № 2(167).- С. 29-36.
107. Чеберяко О.В., Пасічна Н.М. Боргові парадокси та орієнтири державного кредитування // Економічний вісник університету. Збірник наукових праць учених та аспірантів. – Вип.24/1.-Переяслав-Хмельницький, 2015.-с.158-165.
108. Чепурко В. О. Розвиток теорії державного боргу та сучасні аспекти політики його управління [Ел. ресурс]: / В. О. Чепурко // Науковий вісник 43 Херсонського державного університету. – 2016. – №20 (2). – С. 157-161. – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_20/2/41.pdf.

109. Чубак А. Ю Аналіз державного боргу України в сучасних умовах [Електронний ресурс] / А. Ю. Чубак// Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2016. – № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1983>
110. Шевчук В.О. Макроекономічні ризики прискореної акумуляції зовнішнього боргу в економіці України [Електронний ресурс] / В.О. Шевчук // Стратегічні пріоритети. – 2009. - №2(11). – с. 159-167. - Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/book/strpryor/11_2009/24.pdf
111. Шелест О. Л. Державний борг України: механізм управління та обслуговування [Ел. ресурс] / О. Л. Шелест // Економіка і суспільство. – 2017. – № 8. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/118.pdf
112. Юрій С. І. Управління зростанням на основі боргу і Україна / С. І. Юрій // Журнал європейської економіки. – Березень 2007. – Том 6 (№1). – С. 6–27, с. 26.
113. Buchanan, James. Public Principles of Public Debt [Ел. ресурс] / J. M. Buchanan, The Collected Works of James M. Buchanan, vol. 2. Public Principles of Public Debt – Режим доступу: https://foll.s3.amazonaws.com/titles/279/0102-02_LFeBk.pdf
114. Country List Government Debt to GDP G20 [Ел. ресурс] – Режим доступу: <https://tradingeconomics.com/country-list/government-debt-to-gdp?continent=g20>
115. Global Debt Hits Record \$233 Trillion, Up \$16 Tn In 9 Months [Ел. ресурс] – Ел. ресурс: <https://www.zerohedge.com/news/2018-01-07/global-debt-hitsrecord-233-trillion-16-trillion-9-months>
116. Gros, Daniel. The Austerity Debate is Beside the Point for Europe [Ел. ресурс] / D. Gros // CEPS Commentary. Centre for European Policy Studies, Brussels. – 2013. – Режим доступу: <https://www.ceps.eu/system/files/DG%20Commentary%20External%20vs%20Domestic%20Debt.pdf> 44

117. Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) [Ел. ресурс] / International Monetary Fund.: [сайт]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/en/Publications/PolicyPapers/Issues/2017/09/15/pp090117hipc-mdri-statistical-update>
118. https://uifuture.org/uk/post/ekonomika-ukrainy-riski-defolta-ukrainystanovatsa-kriticeskimi_448
119. Hume D. Of Public Credit. Essays Moral, Political and Literary, Vol. I, New ed.; London, 1882. – 366p.
120. Keynes, John Maynard. The General Theory of Employment, Interest and Money [Ел. ресурс] / J. M. Keynes – Режим доступу: <https://cas2.umkc.edu/economics/people/facultypages/kregel/courses/econ645/winter2011/generaltheory.pdf>
121. Lerner A. Functional Finance and the Federal Debt. / A. Lerner // Social Research, 1943. - № 1. - P. 354.
122. Multilateral Debt Relief Initiative (MDRI) [Ел. ресурс] / International Monetary Fund.: [сайт]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/np/exr/facts/mdri.htm>
123. Rating and Investment Information, Inc. (R&I) /NEWS RELEASE/- Режим доступу:https://www.r-i.co.jp/en/news_release_cfp/2020/09/news_release_cfp_20200903_2008051001_eng.pdf